



Hållbara städer och universell utformning

Bakgrund

Myndigheten för delaktighet ingår sedan våren 2018 som en aktör i Rådet för hållbara städer. Rådet består dels av en styrgrupp bestående av ansvariga chefer/generaldirektörer på en rad myndigheter samt av en operativ tjänstemannagrupp. Rådet har ett kansli som samordnas av Boverket och en webbsida, www.hallbarstad.se. Arbetet utgår ifrån ”Politiken för gestaltad livsmiljö” (prop. 2017/18:110) och även utifrån Agenda 2030.

Rådet för hållbara städer tog i juni 2018 fram sin första åtgärdsplan. Den omfattar övergripande åtgärder som ska ligga till grund för arbetet under åren 2018–2019. Rådet ska årligen återrapportera sitt arbete och presentera planerade åtgärder framåt.

Inriktning på MFD:s bidrag i rådets arbete

MFD:s främsta bidrag till rådets arbete är att verka för en stadsutveckling som utgår ifrån universell utformning som princip, det vill säga att utforma ett samhälle som tar hänsyn till mångfalden i befolkningen. Det innebär att redan från början i planeringsprocessen skapa förutsättningar för full delaktighet och jämlikhet och därmed jämlika levnadsvillkor för alla oavsett ålder, kön, funktionsförmåga etcetera. MFD ser att det finns behov av att mer systematiskt samla kunskap kring konkreta insatser som främjar universell utformning. Frågan om hinder i samhället och en hållbar stadsutveckling är dessutom identifierad inom ramen för FN:s uppföljning av de globala hållbarhetsmålen. Även HABITAT har diskuterat och skrivit in grundläggande principer kring detta. En mer sammanhållen kunskapsutveckling kring konkreta strategier saknas dock och här kan arbetet inom Rådet för hållbara städer bidra.

Universell utformning

Universell utformning är en del i en hållbar stadsplanering. I ett universellt utformat samhälle planeras och skapas miljöer, produkter och tjänster utifrån vetskapen att människor är olika och har olika förutsättningar. Förutsättningar kan vara kopplade till många olika aspekter såsom utbildningsnivå, ekonomi, kön, bostadsort, funktionsförmåga etcetera. Universell utformning betyder därför att produkter, miljöer, program och tjänster ska utformas så att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Universell utformning är en hörnsten i

arbetet för att främja mänskliga rättigheter och allas möjlighet att verka i samhället.

Stadens utformning kan hindra att full delaktighet och självständighet uppnås och därmed full tillgång till mänskliga rättigheter. Universell utformning är därför en central princip för att skapa en stad för alla. Medvetenhet om mångfalden i befolkningen och att många människor lever med olika funktionsnedsättningar är en förutsättning i en inkluderande stadsutveckling och människors delaktighet i samhället. Precis som andra perspektiv kräver detta särskild prioritering och kunskap.

Vad innebär en universellt utformad stadsutveckling?

År 2050 beräknas 6,2 miljarder människor i världen leva i stadsmiljöer. Med ett strukturerat arbetssätt och en tydlig utgångspunkt i universell utformning kan den ökade urbaniseringen innebära en möjlighet genom att skapa hållbara stadsmiljöer som är tillgängliga och användbara för alla. En sådan utgångspunkt innebär förbättrade levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning i olika åldrar.

Världshälsoorganisationen uppskattar att ungefär 15 procent av världens befolkning lever med en funktionsnedsättning. Globalt har denna grupp avsevärt sämre levnadsförhållanden än andra delar av befolkningen. En oproportionerligt stor andel av personer med funktionsnedsättning i världen lever i fattigdom. Även i Sverige har personer med funktionsnedsättningar inom flertalet samhällsområde sämre levnadsvillkor än andra grupper.

En hållbar stadsutveckling kräver att städer byggs utifrån universella principer och att planering och lösningar så långt som möjligt möter hela befolkningens behov och förutsättningar. Att inte ta hänsyn till detta och bygga in hinder för människors delaktighet är samhällsekonomiskt kostsamt och omöjliggör en hållbar utveckling.

Fysisk tillgänglighet i stadsmiljön

Att kunna röra sig smidigt och känna trygghet i stadsmiljön är centralt för människors delaktighet. Förhållandevis stora grupper av människor i staden har olika förutsättningar som i mötet med stadsmiljön kan innebära hinder eller att personer upplever otrygghet. Staden som miljö riskerar alltså att skapa funktionshinder. Med en ökad andel äldre personer ökar också behovet

av genomtänkt fysisk tillgänglighet. Om den fysiska miljön är tillgänglig kan många äldre personer leva sina liv självständigt och inte bli beroende av stödinsatser från samhälle eller anhöriga.

Tillgänglighet är inte en avsiktsförklaring utan kräver konkreta åtgärder. Några exempel på detta är:

- Att bygga bort eller kompensera nivåskillnader och trappor för att göra det möjligt att ta sig fram som rullstolsanvändare, rullatoranvändare eller om man har nedsatt gångförmåga.
- Bra belysning i offentliga miljöer, orienteringsstöd som kontrastfärger, tydlig skyltning med god kontrast och på lagom nivå, informationsskyltar med bildsymboler, ledstråk och räcken.
- God tillgång till viloplatser, tydliga och jämna gångstråk och offentliga toaletter.
- God hörmiljö med kloka val av material, inredning och möblering i offentliga lokaler.
- Tillgång till hörslina på offentliga platser och lokaler.
- Planering och rutiner som minskar buller.
- Erbjudna kombinerat informationsutbud med till exempel text och bildsymboler.
- Erbjudna tillgängliga digitala tjänster som även kan användas av den som har nedsatt syn, hörsel eller har svårt att ta till sig instruktioner. Detta kan handla om biljettautomater, lås till offentliga toaletter eller samhällsinformation på olika platser.
- En tillgänglig trafikmiljö med till exempel räcken för orientering och balansstöd, tydliga märkningar vid nivåskillnader och kanter, väl avskilda gångbanor, övergångsställen med ljud och ljussignal och god belysning.
- Samhällsinformation som når alla medborgare inklusive de som inte har tillgång till modern digital teknik eller är personer som är teckenspråkiga.
- Att ha flexibla rutiner för de personer som använder en certifierad ledarhund eller assistanshund i sin dagliga livsföring.